

บทที่ 3

ระเบียบ วิธีการศึกษา

การศึกษา บทบาทนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ จากนักสังคมสงเคราะห์จิตเวช สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา สถาบันกัลยาณราชนครินทร์ โรงพยาบาลศรีธัญญา และโรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ เพื่อศึกษาบทบาทลักษณะและแนวทางในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวชในระดับปัจเจกบุคคล กลุ่ม ชุมชน บริหารและนโยบายด้วยการสนับสนุน การปกป้อง การร้องขอ การแนะนำเสนอความคิดเห็น การเรียกร้อง และการรณรงค์ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช ของนักสังคมสงเคราะห์จิตเวช เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวชต่อไป อาศัยการศึกษาจากเอกสาร โดยการทบทวนจากแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการพิทักษ์สิทธิ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและสิทธิผู้ป่วย แนวคิดสิทธิผู้ป่วยทางจิต แนวคิดเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์จิตเวช และการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบการสังเกต ร่วมกับการรับฟังการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานเพื่อประมวลข้อมูลจากนักสังคมสงเคราะห์จิตเวช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1. กลุ่มประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์จิตเวช จำนวน 10 คนที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่ให้บริการในสังกัดกรมสุขภาพจิตจำนวน 16 สถาบัน (จากตารางที่ 1.1, น. 1-2)
2. เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2.1 เลือกหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร 2.2 เลือกหน่วยงานทั้งที่เป็นโรงพยาบาลและสถาบันทางวิชาการ 2.3 เป็นหน่วยงานที่ให้การบำบัดรักษา 2.4 กลุ่มเป้าหมายที่ให้บริการ คือ ประชาชนทุกวัย
3. จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทั้งสิ้นมี 4 แห่ง ดังนี้
 - 3.1 สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา
 - 3.2 สถาบันกัลยาณราชนครินทร์
 - 3.3 โรงพยาบาลศรีธัญญา
 - 3.4 โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์

4. การเลือกนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชเพื่อให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยเกณฑ์ ดังนี้
 - 4.1 หน่วยงานเป็นผู้คัดเลือกโดยให้ความเห็นชอบโดยตรง
 - 4.2 เป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิโดยตรง
 - 4.3 มีระดับตำแหน่งที่แตกต่างกันทั้งระดับปฏิบัติการ (3-5) และระดับการบริหาร

(6-9)

5. จำนวนนักสังคมสงเคราะห์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษา มีดังนี้
 - 5.1 สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 3 คน มีตำแหน่งในการปฏิบัติงาน

ดังนี้

- ระดับ 5 จำนวน 1 คน
- ระดับ 7ว จำนวน 1 คน
- ระดับ 8ว จำนวน 1 คน

- 5.2 สถาบันกัลยาณราชนครินทร์ จำนวน 2 คน มีตำแหน่งในการปฏิบัติงาน ดังนี้

- ระดับ 6ว จำนวน 1 คน
- ระดับ 8ว จำนวน 1 คน

- 5.3 โรงพยาบาลศรีธัญญา จำนวน 3 คน มีตำแหน่งในการปฏิบัติงาน ดังนี้

- ระดับ 5 จำนวน 1 คน
- ระดับ 8ว จำนวน 1 คน
- ระดับ 9ว จำนวน 1 คน

- 5.5 โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ จำนวน 2 คน มีตำแหน่งในการปฏิบัติงาน

ดังนี้

- ระดับ 3 จำนวน 1 คน
- ระดับ 5 จำนวน 1 คน

6. การเลือกกรณีศึกษา 10 ตัวอย่าง เลือกโดยใช้เกณฑ์ความแตกต่างทางเพศและวัยของผู้ป่วยจิตเวช รวมทั้งสถานการณ์ที่นักสังคมสงเคราะห์พบในการปฏิบัติงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้างครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลแบบมีแบบแผน ระหว่างเดือนตุลาคม 2549 ถึงเดือนกันยายน 2550 โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง การสังเกต และกรณีศึกษา (Case Study) และมีประเด็นคำถามเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ช่วยในการสัมภาษณ์เพื่อ

ให้เกิดความเข้าใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษามากที่สุด โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก นักสังคมสงเคราะห์จิตเวชซึ่งปฏิบัติงานใน สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา สถาบันกัลยาณิราชนครินทร์ โรงพยาบาลศรีธัญญา และโรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ ดังต่อไปนี้

1. ติดต่อประสานงานนักสังคมสงเคราะห์จิตเวช แต่ละหน่วยงาน
2. ทำหนังสือจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เพื่อใช้ติดต่อหน่วยงานอย่างเป็นทางการ
3. เข้าพบนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชแต่ละหน่วยงาน ส่งประเด็นคำถามก่อนทำการสัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวันและเวลาเพื่อทำการสัมภาษณ์
4. เข้าพบนักสังคมสงเคราะห์จิตเวช แต่ละหน่วยงานตามวันและเวลาที่นัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์
5. บันทึกและตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ผู้ศึกษาในฐานะเครื่องมือการวิจัย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีทิศทางเพื่อให้เข้าใจแง่มุมและประเด็นที่ต้องการศึกษา มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช ลักษณะและแนวทางการปฏิบัติ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและวิธีการแก้ไข ตามประสบการณ์การบอกเล่าของนักสังคมสงเคราะห์จิตเวช จากสถาบันและโรงพยาบาลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา
2. เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลเพื่อเก็บรายละเอียดให้ได้มากที่สุด ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง การจดบันทึกขณะสัมภาษณ์และหลังสัมภาษณ์
3. แบบสัมภาษณ์ กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษา ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่

- 1.1 เพศ
- 1.2 อายุ
- 1.3 ระดับการศึกษา
- 1.4 ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน
- 1.5 ระยะเวลาการปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน
- 1.6 ประสบการณ์การทำงานทั้งในและนอกหน่วยงาน
- 1.7 จำนวนผู้ป่วยที่ต้องรับผิดชอบ
- 1.8 หลักสูตรการฝึกอบรมที่เคยได้รับ

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช ได้แก่

2.1 การปฏิบัติงานเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวชในระดับบุคคลและครอบครัว และระดับชุมชนและสังคม

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและการกำหนดนโยบายเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวชในระดับหน่วยงาน และระดับการพัฒนาวิชาชีพ

2.3 ประสิทธิภาพการทำงานเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช 2 กรณีศึกษา/นักสังคมสงเคราะห์ 1 คน

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช และวิธีการแก้ไข ได้แก่

3.1 ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากประสิทธิภาพการทำงานเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช

3.2 วิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบจากประสิทธิภาพในข้อ 3.1

3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวชในระดับปัจเจกบุคคล กลุ่ม ชุมชน บริหารและนโยบายด้วยการสนับสนุน การปกป้อง การนำเสนอความคิดเห็น การเรียกร้องและการรณรงค์

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อแนวคิดและการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช

4.1 ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานในการพิทักษ์สิทธิในระดับปัจเจกบุคคล กลุ่ม ชุมชน

4.2 ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารและการกำหนดนโยบายในการพิทักษ์สิทธิ

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง และการสังเกต โดยมีประเด็นคำถามเป็นแบบในการสัมภาษณ์ ประกอบกับการนำเรื่องราว ลักษณะและแนวทางประสิทธิภาพ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช ที่เกิดขึ้นของนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชที่ปฏิบัติงานใน สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ โรงพยาบาลศรีธัญญา โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ เชื่อมโยงกับการศึกษาเอกสารโดยทบทวนจากแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและประมวลตามประเด็นที่ศึกษาเสนอกรณีศึกษา และการพรรณนาแสดงข้อเท็จจริง

การตรวจสอบข้อมูล

หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้ว ผู้ศึกษาดำเนินการเพื่อการตรวจสอบข้อมูล
ดังนี้

1. ในขณะการสัมภาษณ์ มีการบันทึกข้อมูล โดยการจดข้อมูลลงในสมุดบันทึกของผู้ศึกษา
2. ตรวจสอบประเด็นการสัมภาษณ์ เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็น โดยมีการนำแนวคิดทฤษฎีที่เป็นกรอบในการศึกษามาแลกเปลี่ยน เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้ศึกษาไม่ได้ด่วนสรุปในบทบาทที่ นักสังคมสงเคราะห์ได้กระทำ
3. ข้อมูลจากกรณีศึกษา 10 กรณี ใช้วิธีการตรวจสอบเช่นเดียวกับข้อที่ 2